

ISBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCU Cluj - Central University Library Cluj

Anul I.

No. 8.

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . Germanofobia culturală
D. Nanu . . . Din săptămâna palimilor noastre
Claudia Millian . Cântări pentru „Pasărea albastră”
Alfred Moșoiu . 1917
A. Mândru . . O inimă
Victor Eftimiu . Vorbe, vorbe, vorbe
Anonim . . . Privind un tablou olan
Camil Petrescu Alchimie, Melopee, Star

CRONICI:

D. Nanu și *E. Lovinescu* : Lipsa de olfacitate morală în literatură ; *L. Rebreanu* : Anestin ; *Tudor Vianu* : Cugetările d-lui L. cian Blaga ; *F. Șirato* : Salonul sculptorilor români ; *Insemnări* (Adaos la «Democrație literară», Profesori - scriitori, Inmormântarea lui Anestin, Hiena, Moartea lui S. C. Hasnaș, Revistele de azi, Noaptea : Decemvre, *Destinée mystique*)

Editura ALCALAY & Co.

Apare Sâmbăta

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI:

Z. Bârsan, Al. Cazaban, G. Cair, Em. Ciomac, Nichifor Crainic, Radu Cosmin, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, G. Gregorian, E. Lovinescu, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Claudia Millian, Corneliu Moldovanu, I. Minulescu, D. Nanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu-Blebea, Mircea Rădulescu, L. Rebreanu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, F. Șirato, Al. T. Stamatiad, Alexandrina Scurtu, M. Sorbul, G. Stratulat, Caton Theodorian, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN . . . . . LEI 50 = ȘASE LUNI . . . . . LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN . . . . . LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Redacția și Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, Str. Câmpineanu, No. 40.

ULTIMA NOUTATE

EDITURA LIBRARIEI ALCALAY & CO.

RAFUIALA

SCHIȚE ȘI NUVELE DE
L. REBREANU

Se află la toate librăriile din România Mare

PREȚUL 5 LEI

SBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

ANUL I, No. 8.

7 Iunie 1919.

Germanofobia culturală

Pentru a-și legitima râvna la supremația politică, Germania și-a afirmat și supremația culturală. Mîntea ce gîndește inobilează brațul ce lovește. De fapt, Germanii râvniau numai la putere și la expansiune politică. Cultura era numai spiritualizarea materiei, într'un veac care mai are nevoie și de spiritualizări. Alături de frontul tranșelor s'a tras deci și un front cultural: de o parte cultura umanistică greco-latină, care ridică pe om peste egoism, în lumea speculației dezinteresate; și de alta, Kultura germană, ieșită din concepția energetică a lui Ostwald, de pildă, ce nu ține seamă decât de organizația forțelor sociale în vederea folosului practic și a unui maximum de producție...

E un adevăr în această distincție. Firește, rînduit și după nevoile războiului. Trebuia învrăjbit nu numai trupul ci și sufletul. Mentalitatea germanică trebuia despărțită de mentalitatea celeilalte lumi civilizate prin stâlpi de foc.

Războiul a încetat. Lupta împotriva culturii germane se duce însă și mai departe tot cu aceleași arme ale sufletelor ce nu vor să demobilizeze. În ce ne privește, credem că a venit timpul să privim chestiunea și dintr'un punct de vedere mai obiectiv.

* * *

Campionul român al acestei lupte în contra culturii germane e d. M. Dragomirescu. Nu e de mirat. Președinte al «Societății scriitorilor români», al «Societății critice», al «Daciei-Române», al «Comitetului de reformă a teatrelor», al «Asociației profesorilor secundari», al «Românimeii culturale», și al atîtor alte comitete și comiții, d. M. Dragomirescu era predestinat și pentru această cruciadă liberatoare. Luminos spirit latin. Grațiile campestre ale Lațului i-au adus darurile încă din leagăn: împidițatea cerului mediteranian, din care a ieșit civilizația cea mai lucidă, și măsura împinsă până la sobrietate. De aici simplitatea luminoasă a spiritului său, și tot acel aticism ce se desprinde din operă și om. Mîntea sintetică, nu se lasă copleșit de amănunte nefolositoare; pornind din înțușli sigure, nu lunecă la analize

migăloase. D. Dragomirescu nu cunoaște pedantismul formulilor germanice; nici odată n'a făcut construcții de sisteme, clădite șubred; prăvălia d-sale critică nu cunoaște săltărașe și etichete. D. Dragomirescu a stat în totdeauna pe înălțimi în contact cu eterul limpede și generator. Geniul greco-latin îl însuflețește; cumpătarea îi moderează cugetarea; grația îi învâlue expresia. D. Dragomirescu n'a știut nici odată ce e exagerarea cugetării, precum n'a cunoscut nici odată masivitatea formei. În stilul lui, dănuiesc Charitele a. tice ca în jurul unui limpede izvor sacru. Eufimie desăvârșită; îngemănare totală a ideii și a expresiei.

E de înțeles că un astfel de bărbat, în care se răsfață cea mai fină floare a latinității, să se ridice împotriva culturii germane, cerând «înlăturarea din dezvoltarea poporului nostru a tot ce e german ca primejdios acestei dezvoltări». Indărățul d-lui Dragomirescu stau trei mii de ani de cultură greco-latină: prin glasul lui se strecoară subtilitatea milenară a dialogurilor lui Platon și grația poemelor lui Horațiu.

* * *

Noi, care suntem mai puțin latini ca d. Dragomirescu, privim altfel problema culturii germane. Recunoaștem o cultură și o Kultură germană, ce trebuiesc deosebite cu orice preț.

Kultura este produsul tratatului dela Francfort; al celui mai formidabil imperialism — dela Romani încoace. Kultura e, în adevăr, domnia organizației fără suflet, desumanizarea civilizației; stăpânirea forței mecanice. Ea este aberația la care au dus patruzeci de ani de prosperitate și de imperialism. Împotriva acestei Kulturi s'a ridicat întreaga omenire civilizată și a învins. Germania este zdrobită; supremația uzinelor e înăbușită.

Dar în afară de Kultură, mai e și o admirabilă cultură germană: cultura lui Goethe, Kant și Beethoven. Nu cunoaștem o alta mai idealistă și mai fecundă; nu cunoaștem o alta mai vrednică de imitat. Nu trebuie să o uităm; nu trebuie s'o disprețuim.

Aceasta e Germania doamnei de Staël: Germania marilor poeți, a marilor filozofi și a marilor muzicanți. Sufletul românesc nu poate decât să se îmbogățească, adăpându-se la izvoarele acestei arte idealiste. A sosit vremea deosebiriilor salutare; dezarmând sufletele, trebuie să recunoaștem în limba germană un puternic instrument de adevărată cultură.

Imi pare deci rău că trebuie să recomand mai multă cumpătare și măsură tocmai d-lui Dragomirescu, care e cel mai tipic reprezentant al unei măsurii milenare.

E. LOVINESCU

Din săptămâna patimilor noastre

Ruga Centurionului

— înainte de luptă. —

15 August 1916

Tu bunule, ce păsurile-ascuți,
Auzi-mi ruga mea fără prihană;
E' lacrima durerii celor mulți
Ce-mi picură fierbinte de pe geană.

Nu din păcatul meu e isvorâtă
Ci din păcatul mare al tuturoră:
De-aceea ni-i vieța mohorâtă
Și nu ne mai răsare aurora.

Trimisu-ne-ai prăpădul de Apoi
Să măture pământul de păcate:
Toți se botează 'n sânge, — numai noi
Infrigurați, cu brațe 'ncruciate,

Cu candelile stinse 'n întuneric
Asemenea feciioarelor nebune,
Pricepem prea târziu, cât de himeric
S'au prăvălit credințele străbune!

Ni-i sufletul morman de frunze moarte,
Desprinse dintr'un uriaș stejar
In care suflă vântul și le 'mparte,
Vârtejuri oarbe 'n unghiuri de hotar.

Dar Tu știi, bunule Părinte,
Că încă un Păstor nu ne-ai trimis,
Să ne deschidă calea înainte
Toiagul lui spinticător de-abis.

Și fără stâlpul tău de flăcări, iată
Am rătăcit pe căile minciunii,
Ca să zărim prăpastia căscată
La aripa de fulger a furtunii...

Un semn al Tău, — un pas, și-i prăbușirea
In foc și fum, Sodoma și Gomorha.
Îți dibuim prin noapte strălucirea
— Oh, unde ești liman al tuturoră?

Fii călăuza noastră 'n biruinți,
 Căci nu avem pe nimenea Stăpâne.
 Fii Tu dreptatea zilelor de mâne
 — Părinte al celor fără de părinți!

II

Incheerea Armistițiului

Februarie 1918

In Tine-am pus nădejdea mea fiiască,
 Și tot ce am crezut, s'a năruit;
 Ah unde-i bunătatea Ta cerească?
 Oh Doamne, pentru ce ne-ai părăsit?

III

Mustrea Domnului

Din funduri de prăpăstii prăbușit
 Abia te-aud în sferile-mi senine.
 Mă miră că într'un bulgăr fărimit
 Mai poate dăinui credința 'n mine.

Nu-ți trebuia toiaș de nicăeri
 Când pururea pe Mine m'ai avut.
 Tu sprijinul abia acum mi-l ceri?
 Trimisu-ți-am profeți, și nu i-ai vrut.

Auzi-mă din groapa 'n care ești
 Căzut, ca toți ai voștri, umilirii,
 Și vezi ce scrie slovele cerești
 In tabla neclintită-a Nemuririi.

Tu sabia războinic ai încins
 Să cucerești ce ție se cuvine,
 Si n'ai știut că trebuia 'nadins
 Să te fi cucerit întâi pe tine.

Pe steagul tău tu scris-ai „Pentru Lege”,
 Sfruntând un adevăr palmuitor :
 Că robii nu s în stare să deslege
 Cătușă altor robi, — ci 'ntâi pe-a lor.

Voiai să 'ntinzi un drept? Ipocrizie,
 Căci tu întâi, tăgăduiai un drept :
 Incătușându-ți frații în robie,
 Tu singur ți ai rupt zaua de la piept!

Muritu-ți au iobagii neatârării
 La Grivița eroi, — și i-ai mințit,
 Si-ai vrut cu ei, cu foamea disperării,
 Un „viitor de aur strălucit“

Nebun acel ce paznicu-și omoară,
 Va pierde pân' și ceaia ce-a avut:
 A țarei tale scumpe, dragi hotară,
 Pe mâna unor furi ți-au încăput.

Să simți de-acuma toată urgisirea
 Păcatelor, și fruntea să-ți înclini,
 Dar recunoaște-mi, dacă poți, iubirea
 C'anume te-am svârlit printre ruini.

Așa cum te-am lăsat, sărac lipit,
 Cu bunul smult de hoți, din casa ta,
 Eu ți-am lăsat un dar neprețuit
 Din cele care nu se pot fură :

E sufletul, puterea urzitoare
 A tot ce vezi, căci poartă 'n ea misterul,
 Un strop, un singur strop picat din soare,
 Dar oglindește mările și Cercul.

Acum să-l prețuești, ca pe un semn
 De dragoste ce ți dau în părăsire.
 Comorile pierdute au fost îndemn
 De trândav, — sărăcia-i dezrobire.

Un suflet vechiu pierdut-ai cu plăcerea
 Ușoară și molatecă de eri,
 Un suflet nou ai astăzi, căci durerea
 E drum, spre nesecatele puteri.

Te lămurește 'n flacăra-i curată,
 Ca să 'nviezi din fundul recei groape.
 Si bucură-te, Iov, ca nici odată,
 Acum vei fi de mine mai aproape!

Cântări pentru „Pasărea albastră“

Himera

*Si-acum, de veci răspunde-mi, grădină efemeră,
Prin care trece moartea în mănușe fine,
Sub formă de femeie, de cântec sau himeră —
Răspunde-mi mască rece, de ce m'aștepti pe mine ?*

*Eu nu vreau să beau cântul orbitei obosite,
Și n'aștept gestul nisiei din vechile icoane,
Nu vreau să'mi dai parfumul mirezmelor trezite,
Nici floarea ce-sucumbă pe torsuri de coloane,*

*Nu viu să-ți fur beția din ochi și de pe gură
Nici să repet cadența exodului trecut,
Ci dând nemulțumirei putere de secură,
Voi sparge forma veche a statuei de lut...*

Nevroza

*De vrei să năruie fresca femeilor streine
Și să trăim o clipă nevroza mea măiastră,
Îți voi turna ființa în plăzmuiri senine,
Dând sufletului aripi de „Pasăre albastră“,
Dând gândului să scrie cântări imaginare
Și-aurului să prindă poeme negândite
Vom respira parfumul planetelor bizare,
Cu pasări de lumină și flori însuflețite...*

*Și când vei fi făptura închipuirii mele,
Când infinitul însuși va fi spre noi deschis,
Voi îngropa și timpul și spațiul dintre stele,
În forma cea din urmă a straniului meu vis.*

Cameie

*Ne va purta tăcerea, nimicul și extazul...
Și ascultând, în sferă, cum doarme cugetarea,
În penele-ți albastre îmi voi topi obrazul,
Cum se topește fărâma când se revărsă marea,*

*Trăi-vom vecinicia din goluri nepătrunse
Sub pulberea de aur a ultimelor stele,
În timp ce nevăzutul cu aripe ascunse,
Va legăna păcatul creațiunii mele...*

*Tu „Pasăre albastră“, ești stranie femeie,
Vom luneca alături înlănțuind fatalul
Și-apoi incremeni-voi cu tine'ntr'o cameie:
Ca Venera ce-și poartă, pe umăr, papagalul.*

CLAUDIA MILIAN

1917

Stau vasterle câmpii nesămănate,
 Visându-și înrodirea și belșugul,
 Iar el, posomorât, privind-u-și piugul
 Iși murmură fărăma de dreptate,

Parc'a uitat de mult și meșteșugul
 Ce l'a legat de câmp, ca de păcate,
 Ce l'a'nvățat cu ochii buni să cate
 La boii ce ca el își poartă jugul.

Cum stă așa, încătușat de glie,
 Cu filii morți, pândit de sărăcie,
 Pe buze cu blestemul și cu gluma,

Cu capul gol, cu pieptul ars de soare,
 Iți pare-un bronz, turnat de noi, acuma,
 Ca mărturie vremei viitoare.

ALFRED MOȘOIU

O INIMĂ

E încă noapte. Zăpada până la brâu. Și pe drumul Socoli, către
 atelierle armatei, dăre lungi de umbre omenești, mătăhăesc, se în-
 greapă, es la iveală, ținându-se lanț.

Uneori, câte-o trambă uriașă de zăpadă, spulberată de viscol,
 se prăpăstuește șuerătoare din văzduh.

O clipă, lanțul mișcător se frânge, dispare sub această cădere fu-
 rioasă și albă. Se aud răsete și injurături. Câți va înși se asburcă unul pe
 altul. Apoi lanțul reluându-și forma regulată, se leagănă într-o parte și
 alta, atras, sorbit parcă de-o forță magnetică, înainte, tot înainte, tot
 înainte, către o șandrama ce prinde să se lămurească din întuneric, la
 vre-o sută-două de pași sub lumina zăpezei.

Deodată, felinarul din fruntea convoiului se stinge. Mișcarea în-
 cetează. Iar pustietatea cuprinsului se înfioară de-un strigăt:

- Mă... ă... ă... luați seama mă... ă... ă!.. C'am datără într'o gaură!..
- Se întind câteva brațe, apoi altele, și cel afundat e scos afară:
- Fi-ți-ar felinarul al dracului! Nu-ți-am spus că nu face parale?
- Ia, lasă-l mă, că nu vede de nas!
- Care nas mă?
- Ce nas mă? Că-i Cârnu! Gheorghe Cârnu, pilarul!
- Ha, Ha, Ha!..
- Eu, unu, văd ca ziua. Lăsați-mă pe mine înainte!
- Leag'o! că doar n'ai fi huburez!..

Și convoiul, frământând zăpada ca pe-un aluat, se bălăbănește,
 se adaogă cu alte umbre, ce isvoresc de ici, de colo, de pretutindeni:
 o armată de brațe vlăguite, de guri flămânde, de suflete amărâte, fără
 cămin, fără familie, fără nădejde.

La un moment dat, șandramaua prinde viață: găfaie, varsă fla-
 cări prin zeci de ochi.

Un șuerat puternic spintecă văzduhul.

Cineva glăsuște:

— A, ha! Tocmai la timp! Am brodit-o! Dacă mai întârziam, ne lua mama dracului!..

Convoiul se oprește. Se bulucește la intrare. Un furnicar masiv de forme omeneste, ce se îmbrăncesc, tropăesc, se scutură de zăpadă.

În sfârșit, poarta se rupe în două. Se cascadează largă, ca o gură de monstru. O duhoare caldă, aproape fierbinte, răsbufnește, gâlgăie la lumina albă și palpătoare a becurilor, în întunericul de-afară.

Glăsușul Șefului, din mijlocul atelierului, tună poruncitor:

— Hai, repede, repede!... Și, toată lumea la rost! Gata...? Să se închidă poarta!..

Și, viermățul acesta bătăitor, se respiră, împrăștiindu-se în toate părțile. Încep să se desbrace. Chipuri scofălcite, îmbujorate pentru moment de ger, es la iveală. Prind să se recunoască:

— Mă, tu fuseși ăla de erai să mă dai în șanț?

— Ba, că chiar! Unu era să mă îngroape de viu. Se opintise peste mine și nu se mai îndura să se scoale!..

— Dacă-i venea nădărnă!.. Nu căzuse omu pe poale?

— Ia uități-vă la ăla, la ăla de colo, la Mihai strungaru... Par'c'ar veni din Siberia!..

— Leag'o! Ce Siberie te găsi!?

Și fiecare își ia locul și lucrul în primire.

Unii cascadează, încă somonoroși, își șterg ochii. Alții strănută sau tușesc în toată legea. Și, larma, un fel de murmur asurzitor, se întinde dela un capăt la altul al nesfârșitului atelier, se face una cu găfăitul înțepit al motoarelor și plescăitul amețitor al curelelor.

Lucrul a început.

De-acuma, până la ora prânzului, ora repaosului, nimeni nu se va mai mișca dela locul lui. Așa e porunca.

Iată-l pe șef. Trece din secție în secție cu registrul de prezență deschis. Face apelul. Se oprește în secția pilarelor. Aruncă o privire de jur împrejur și strigă:

— Udrea!..

— !...

— Udrea Vasile!..

— Lipsă, domnule Șef!..

Șeful încrunță sprincenile.

— Lipsă? Iar lipsă? Va să zică eri lipsă, azi lipsă... Am să-i trântesc o amendă să-l usture la ficiți!

— Are copil mic, femeie bolnavă, stă departe... n'are lemne... Vai, de capu lui!.. Făcu Cărnă c'o mutră plângătoare, sculându-se respectos.

— Ce-mi pasă mie de asta? Și la urma urmei, de ce i-a târât după dânsul? De ce? Să-i fi lăsat să crape la București! Auzi dumneata!.. Eu n'am?... Ce, ne jucăm de-a războiul?

Cărnă îndrăzni iar:

— Dă, dom'le Șef, se n'âmplă... Ertăți și dumneavoastră!..

Șeful îl săgetă cu privirea și-i întoarce spatele:

— Pentru ultima oară! La cinci deschid și închid! Dela cinci în sus, nici vântu nu mai intră!.. Nici vântu!..

Se făcu o tăcere de ghiată.

Cei aplecați asupra lucrului, ridicară ochii turburi, ca niște vite rănite.

Un ins prăpădit de slab și jerpelit, nălt ca o prăjină, se înfățișă drept, fără să clipească:

— S'trăiți! A venit Udrea-pilaru... E la poartă!..

Șeful se uită la ceas, roti ochii aspri, întâlnește priviri amărate, tăioase, se uită iar la ceas dus pe gânduri, și, glasu-i răsună sec:

— Bine! De data asta, să intre! Dar, de mâine încolo, cine trage peste cinci, s'a fript!..

Inchise registrul și porni spre alte secții.

Glăsușul lui a tot puternic se mai auzi o bună bucată de vreme, până ce încetul cu încetul, se stinse în șgomotul găfăitor al mașinăriilor.

Odată furtuna trecută, fiecare își reluă lucrul.

Aplecați spre butuc, cu privirile fixe, isbesc ritmic cu ciocanele în daltă, gândind poate: unii la toanele și asprimea Șefului, alții la viața lor, viață de robi ai muncii.

— Eu unul, am și dat una gata! Se lăudă cineva din fund.

— Leag'o! Că nu-i cine știe ce scofală!... Făcu un' altul.

Astfel, glumele, singurele lor mângâieri, glume grosolane de atelier, începură să curgă.

Numai Udrea și Cărnul, așezați față în față, fiecare aplecați asupra butucului lor, tăceau. Tăceau și lucrau, aruncându-și uneori priviri mahnite, priviri de înțelegere, cari, adesea, spūh mai mult decât cuvintele.

Ei trebuiesc să muncească cât patru. Udrea, cu gândul la nevasta-i bolnavă și la copil; Cărnul, la ai lui, rărași în București, fără ajutor. Și, amândoi, cei mai meșteri și mai harnici din toată secția, lucrau cu îndârjire, absorbiți, nădușind, icnind la fiecare lovitură de ciocan.

Se cunoșteau de mult, de vre-o tînci ani. Se înțelegeau de minune în ale meseriei, și mai cu osebite, de când Cărnul fi botezase lui Udrea copilul, prietenia dintre dănsii ajunsese unghie și carne. Erau nedespărțiți: la lucru, la un pahar de vin.

Pribegia, însă, și iarna asta cumplită, le venise de hac. Mai ales pe Udrea, care și vedea nenorocirea cu ochii, îl topise cu totul. După ce nu avea nici de unele, se mai îmbolnăvise și nevasta. Slăbea văzând cu ochii. Ajunsese o umbră. Trebuea să ție „dieta”; dar, cu ce? O friga la stomac și avea junghiuri: în spate, în deserturi, peste tot. Asta-i trebuea lui acum?

Cărnul terminase a treia pilă. O așeză lângă celalalte două, la rând, strălucitoare. Suci o țigară și se uită îndurător la Udrea, cafe zorea să dea gata și el pe a treia. Apoi, ca și cum i-ar fi urmărit gândul pas cu pas, aprinse țigara și zise oftând:

— Hei, cumetre, mulțumeste lui Dumnezeu, că nu ți-i bolnav băiatul!... S'ar fi putut și asta!... Și-ar fi fost și mai rău!... Iți dai seamă? Și mai rău!...

Udrea tresări, îngrozit. La asta nu se gândise. Păru că-l apucă amețeala. Lăasă ciocanul din mână și ridică ochii, niște ochi de câine bătut:

— Ai dreptate! S'ar fi putut!... Cum ți-a venit!...

— Știu și eu! Iaca așa!... Ai făcut rost de lemne?

— Lemne? Hm! Nici un băț!... Dar, să vezi... Și, rotînd ochii cu teamă de jur împrejur, se dete mai aproape, tainic. Știi că n' drumul meu către casă, e-o biserică... o biserică părăsită...

— Știu!...

— Și are un gard de zăbrele gata să cadă...

— Ei...

— Ii pusesem gând rău...

— Și?

— Și, aseară, tot drumul m'am muncit fel și chip de unde să încep. Imi zic: pe partea dinspre stradă, nu! Că pe-acolo trece lume și mă vede. Mai bine pe partea dinspre maidan... da, mai bine, că-i pustiu, și până acasă nu mai sunt decât doi pași. Imi intrase asta în cap, și mergeam, mergeam așa de iute, de par' că m'ar fi gonit cineva din urmă. Ajung. Bate inima să-mi sară din loc. Și, nu știu cum, m'apucă cu frig prin spate. Dar, mă gândesc la copil, la nevastă, imi fac coraj, zic doamne-ajută, pun mâna pe gard, și...

— Și-ai rupt o bucată și... tiva băete!...

— Ași!... Ți-ai găsit!... N'am putut!... Nu!...

— Cum asta?

— Nu știu!... Par' că dămbălgisem! Eram moale, moale ca o cârpă!...

— Și asta-i una!...

— Atunci imi fac cruce, că doar m'a 'ntări Maica Domnului; și, să vezi: mă trece deodată o nădușeală rece ca gheața, picioarele-mi tremură, gata să cad jos, și iar nu pot!... Am fugit, Gheorghe, am fugit!... M'am gândit la Maica Domnului!...

Gheorghe Cărnul îl privi aiurit, clătănând din cap. Apoi rămase cu ochii în gol:

— Și la copil!...

— Și!... Răspunse Udrea cu glasul zugrumat.

— Și n'ai putut zici!...

— Nu!...

— Așa-i!.. Nică eu n'ași putea!.. Nu!.. Noi nu putem!.. Dar, mare-i Dumnezeu și maica domnului!..

Și, amândoi, pătrunși, apăsați parcă de ceva mai presus de priceperea lor, își reluară lucrul, cum făceau de obicei, după o destăinuire.

Aproape de plecare, Șeful, care din pricina firei lui aspre și nelunduplicate fusese poreclit „inimă acră“, făcu ocolul atelierului, călînd ba pe unul ba pe altul, ca, totdeauna. Ajungând în secția pilărilor, dădu cu ochii de cei doi prieteni. Rămase pironit la spatele lor, fără să fie simțit. Amândoi lucrau, aproape fără să clipească. Șeful își trase mustățile pe oală, numărând în gând bucițele: fuseseră câte treizeci și două de fiecare. Acum zoreau la a treizeci și treilea. Cea din urmă pe ziua aceia. Asta, în meseria lor, însemna mare vîrtute. Știa er bine, că nimeni din secție nu se putea măsura cu dănsii. Dar, asta era prea mult! Treizeci și trei!.. Privi, apoi, când la unul când la altul și rămase pe gânduri. Mușchii obrazilor încordați, ca tăieși în piatră, ochii intrați în orbite, precum și gălbijeala neobișnuită a chipului lor, îl mișcă. Mai ales Udrea, care avea înfățișarea unui om istovit cu totul și copleșit de suferință, păru că-i face chiar milă. Și vorbele lui Gheorghe Cărnul din dimineața aceia, îi veniră în minte, fără să vrea. Un cui fierbinte i se infipse în inimă și duse mîna la mustăți. Pleoapele îi căzură peste ochi, ca două perdele, într'o strângere dureroasă: „copil mic!.. nevastă bolnavă!.. n'are lemne!..“ Grozav!.. Și deodată, îl trecu un fior. Oare, ai lui, dela București, au? Cine știe!.. Grozav! Fața lui de obicei roșcovană, de om bine hrănit, căpătă paloarea pămîntie a unui mort. Se simțea vinovat, umilit de suferința, pe care, el, Șeful, o marea zilnic împrejurul lui. Prea lovise fără milă. Și-apoi, se gândise vreodată la mizeria lor? Ce păcătos. Dădu să plece.

În clipa aceia, însă Udrea terminând lucrul, lasă ciocanul din mână și ridică ochii sticloși. Întâlni ochii îndurerăți ai șefului și rămase uluit. Apoi încetul cu încetul desmetecîndu-se, se sculă în picioare.

Șeful întinse mîna spre mîna lui, în care ținea pila:

— Ia ș'o vîd și eu!..

Cărnul, auzindu-i vocea, se sculă și el în picioare.

— Dă-o și pe a ta! Mda!.. foarte bine!.. Da... da... Chiar cu măestrie!.. Și, câte treizeci și trei de căciulă!.. Bravo! Dar prea mult!.. prea mult!..

Udrea descleşță gura:

— Dacă n'ajunge, domnule șef! Dacă n'ajunge!..

— Într'adevăr, nu prea v'ajunge! Mda!.. O să mă mai gîndesc la asta. Apoi se întoarse spre Cărnul și-l atinse pe umăr:

— La plecare să treci pe la mine, prin Cancelarie. Auzi?

— La ordin!

Câteva clipe de tăcere. Prietenii se priviră întrebători, nedumeriți. Șeful se perdu gînditor în spre fierărie. Nici unul nu îndrăznea să spună el, cel dintâi cuvînt.

În sfîrșit, Cărnul îngăimă:

— Ei?

Udrea să scărpină în cap și se uită la dănsul prost:

— Mai știi? Te pomenești că i s'a întors inima!

— Pe dracu! Bombăni unul, de-alături, cu ochi încruntați.

— Zi-i inimă acră și lasă-l în plata Domnului. Grăi altul svărlind ciocanul cât colo.

Într'un vîlجان cât toate zilele, cu căciula trasă pe urechi, gata de plecare, și care se tot învârtea abătut de colo până colo cu mîinile în spate, sbucni plin de ură:

— Lui ce-i pasă? Masă, masă! Casă, casă! Lemne, lemne! Di-

recția să trăiască, sireaca! Și noi? Noi o întindem tocmai de la dracu'n praznic, ca niște vite la mulsoare. Parcă ne-ar mâna cine știe ce procopseală. Și ia să nu fii tu la timp c'o pătești ca Udrea!..

Un șuerat ascuțit, înfioră tot atelierul, și-i închise gura.

Într-o clipă toți fură îmbrăcați.

Gheorghe Cărnău, strânse mâna lui Udrea, aruncă o privire piezișă celui ce vorbise, și dând din umeri, ca și cum ar fi vrut să-i spună „fii și tu șef dacă-ți dă mâna”, o luă agale către cancelarie.

Udrea stătea tocmai prin dosul Sărării, într-o infundătură, la una Coana Lența, care nu se știe din ce pricină, îl lăsase fără cearecef, fără plapomă, numai pe o saltea veche de paie. Plătea, cîncizeci de lei pe lună „cu hatâr” și s'ar fi mutat bucuros oricînd, dar unde? Căutase el mai prin apropiere de atelier, însă nu fu chip. La urma urmei, apucându-l iarna cu nevasta bolnavă, înlătură cu desăvârșire gîndul acesta. Camera lungăreață și joasă, c'un singur ochiu de geam, era într'adevăr prea mică. Soba, cogeamitea ursoaică, ocupa aproape jumătate din încăpere. Mai rămănea loc pentru un pat, o masă, două scaune, o poliță pentru vase, și un ungher pentru putina de apă. Dar, pe așa vreme, ceva mai binecuvîntat nici că se putea. Păcat numai că nu avea lemne!

Cînd intră pe ușă, la lumina slabă a candeliei de supt icoana Maicei Domnului, își zări nevasta și copilul, sgrîburiți de frig în fundul patului, cu toate boafele din casă peste dănsii.

Amîndoi ridicară capetele.

— Cucu! făcu copilul sărîndu-l de gât.

— Mă, hoțule, mă! N'a 'ghețat, cucu? Marioaro, ți-i mai bine? Ai luat picăturile?

— Le-am și terminat!..

— Atunci, am să-ți iau altele... că sunt bune... tare bune... te mai întărește!.. Acu, hai să mîncăm... la ghici ce-am adus? M'am învărtit de niște mezeluri și de-o cutie cu conserve... O să mîncăm boerește... În oraș nu se găsește să dai o mie de lei.

Femeia se prelinse din pat cu greutate, sfortîndu-se de ochii bărbatului să umble. Aprinse lampa, un fel de gazornită mesterită de Udrea la atelier, așternu un jurnal drept față de masă, și căzu pe scaun sdrobotită, înfiorîndu-se de frig.

Udrea scoase bunătățile de prin buzunare, precum și niște castraveți cumpărați în drum dela „un pîrlit de ovreiu”, luă copilul în brațe și începu să mînânce cu poftă.

Apoi, bîgînd de seamă că nevastă-sa nu se prea atinge de cele bunătăți, o îndemnă:

— Mînîncă, Marioaro, mînîncă! N'ai ideie! Sunt strașnice!

— Bre, nu cumva or fi de cal?

— Ce cal te găsi, soro, ce cal? Mi le-a dat cumătru. A împărțit pe din două cu mine. Așa prieten zic și eu. Nu mînîncă nimic fără să nu se gîndească și la noi.

Copilul infulca de zor cu amîndouă mâinele.

— Așa mă, trage-i mă, să te faci mare! O da, el, Dumnezeu, ș'om scăpa noi și de asta. Da fasole mai sunt Marioaró?

— Cum să nu! Dar nu am cu ce le fierbe.

— Așa-i! Uitasem. Și pe vremea asta, care par'că își face de cap, nu-ți ese țăranel cu lemne n piață să-l tai. Și, nici că-i chip. De abea străbați așa, dar cu sania sau cu caru cu boi! Ce să-i facem? Toată lumea suferă. Mare mizerie!

Copilul, săturîndu-se, își șterse mînuțile de-o cărpă, cum îl învățase mă-sa, și începu să-l tragă de mustăți.

— Mă, șezi bine, mă, că acușica te ard...

— Da... a... a!.. Par'că eu nu știu că nu!.. Apoi, deodată, își aduse aminte de ceva. Tăticule, mămica a visat că mi-ai făcut o sanie mică, mică de tot: atata!.. Nu mi-ai aduș'o?

— Nu. Dar, am să-ți fac una frumoasă. Și-un tun am să-ți fac dacă o să ascuți pe mămica ta.

- Da? Și un tun? Tot miș?
- Păi, ca pentru nasu tău!...
- Tăticule, mămica a mai visat ceva...
- Zău!

— Da! Și trăgându-l de cap, își băgă tot botul în urechea lui. A spus, a spus că a visat pe maica domnului, că i-a spus că are să ne trimeată lemne. Și mămica, atunci, a spus că a rugat-o pe maica domnului să nu uite...

— Ce tot îndrugi, mă mincinosule, acolo? Spune tare, s'aud și eu. Ce, aveți secrete? Făcu mă-sa, aruncând o privire cu'nțelei lui Udrea.

— Ei, tu nu te amesteca. Avem noi o vorbă!...

— Da, par'că nu-i adevărat? N'ai spus mata că maica domnului a spus că are să ne trimeată lemne? Și-atunci mata ai spus...

— Bine, bine! Am spus... am spus!... Acu hai să ne culcăm că-i frig.

— Ba, mie nu mi-i frig de loc. Nu-i așa tăticule?

— Da de unde! Tu ești voinic!...

Apoi, hăt cu el până'n podele. Îi purtă în cârcă prin casă, îi făcu toate mendrele până se simți vlăguit; și, atunci, tuși odată cu dânsul în așternut. Și, cum era rupt de munca de peste zi, adormi aproape numai decăt.

Copilul, văzând că tat's-o nu-i mai răspundé la nici o vorbă, se potoli. Și tot uitându-se la icoana maicei domnului, peste chipul căreia juca lumina pâlpaitoare a candelii, închise ochii și ațipi și el.

Numai dânsa, veghea. O ținea un junghiu în stânga, și o frigea la stomac de-o seca la inimă. Castraveții! Gândi ea. Nu trebuia să mănânce castraveți. Și par'că mezelurile îi făceau bine? Oftă și se'n-toarse cărlig pe partea unde-o ținea junghiul. Și încetul cu încetul îi veni în minte — aidoma — căsuța ei dela București: cu paturi moi, cearșafuri curate și albe ca laptele, cu covorașe pe jos... și cald... cald... Cât n'ar fi dat să fie iar acasă! University Library Cluj

Afară, vifornița par'că se'nțețise și mai și. Șuera, se văita prin streșini, prin coș, isbea cu nori de zăpadă în geamul înghețat boacă, se pierdea șuerătoare, ca să se năpustească mai cu furie, sgâlțând coperișul, gata să-l smulgă.

Deodată, niște dupăituri, o scoase din amorțeală. Umbla cineva prin ceardac. Cine să fie? Ușa dela săliță scârțâi și dupăiturile se auziră mai lămurit, apropiindu-se. O prinse frica:

— Vasile, mă, Vasile!...

— Ha!...

— Ia scoal bre, că nu știu cine băjbăie pela ușă! Doamne maica domnului!

— Uf! Care-i acolo? Și Udrea sări în sus.

— Eu, mă, eu! Caut clanța!

— Care eu?

— Eu, Gheorghe! Hai, dă drumu mai repede!

— A, tu ești? Iacă 'ndată!

Își trase pantalonii și cojocelul la iuțală, și-i deschise:

— Ce-i bre? Ce s'a ntâmplat?

— Hai eu mine și taci din gură, că-i bine!

Eșiră.

Când colo, care nu-i fu mirarea lui Udrea. În ceardac, două lemne ca pe mijloc, culcate'n zăpadă.

— Mă să fie-al dracului! Da de unde mă, de unde?

— De unde, de neunde, pune mâna ici! Ai ferăstrău?

— Am!

— Bun! Ce-ți face nevasta?

— Mai bine!

Și, amândoi, intrară cu câte un lemn în brațe.

Femeia se cruci.

— Doamne Maica Domnului! Da bine cumetre, cum de te-ai cărat cu dânsule până'ici? Și pe-așa vreme! Cum?... Cum ai putut?

— Hei, cumătră, câte nu se pot și se pot pe lumea asta! Dar să stai acolo! Auzitu-m'ai? Dumpeata n'ai porție!

— Da, ea n'are porție! Repetă Udrea în culmea fericirii.

Puseră un lemn, de-a lungul pe cele două scaune, și începură să taie cu sete.

Copilul trezit de hărcăitul ferăstrăului, se ridică poponet; și văzând că „tăticu și cu nășicu“ taie lemne, se cocoloși infrigurat la pieptul mă-sii:

— Vezi, mămică, vezi? Maica domnului ne-a trimes lemne! Nu ne-a uitat!

— Nu, puile, nu! Maica domnului e bună...

Cei doi meșteri esiră cu câte patru butuci, li sparseră supt ceardac, și într'o clipă, focul înveseli încăperea cu flăcările lui.

Udrea luă ceainicul, îl umplu cu apă, îl alătură de foc, și se așeză pe-un scaun în fața lui Gheorghe, care stătea pe marginea patului cu picioarele cruce, răsucindu-și o țigară, dus pe gânduri.

— Ei, acum, pot să vă spun povestea cu lemnele. Ascultați! Știi că mă chemase șeful.

— Da!

— M'am dus. Bat eu la ușă, nu m'aude. O deschid incetisor și rămân, așa, lângă perete. Sta pe-un scaun în fața biroului, într'un cot, cu mâna la cap. Se gândea. La ce? Nu știu! Dar se gândea, amarnic, că tot nu mă simțise. Eu, atunci, îmi dreg glasul. El ridică ochii turburi și-mi zice: „A, tu ești? Vino, mai aproape! Șezi, ici, pe scaun. Șezi când îți spun!“ Am stat. Se putea altfel? Apoi se uită în colo. Par'că mai îmbătrânise. Zău, par'că mai îmbătrânise. Tace el ce tace, întoarce ochii la mine, apoi iar incolo, și, zice: — „Ai copii?“ — „Am d-nule șef! Cum să nu! Trei! Da's la București!“... El oftă: — „Trei!... Și-s la București!... Și n'ai primit nici o veste?“ — „Nu!“... El iar oftă: — „Nici eu!... Dar, Udrea, are? Câți are? A, ha! Par'că spuneai că unu. Unu mic. Cât de mic?“ — „De vre-o trei-patru anișori!“ — „De vre-o trei-patru anișori!... Si cum îl chiamă?“ — „Georgică!...“ — „Georgică? Pe al meu Virgil... Virgilică... și-i tot de trei-patru anișori!“ Aici îi jucară ochii în lacrimi. Tăcu. Apoi, deodată, se sculă și veni la mine, uitându-se drept în ochii mei: „Și... zici, că Udrea n'are lemne!... Par'că așa spuneai dimineată!... Are sau n'are?“ — „N'are Domnule Șef!... De unde să aibă?“ Zic eu. — „Intr'adevăr... De unde să aibă!...“ Zice el. „Săracu!... Și eu, eu am. Am destule!... Să iai numai de cât două dela mine! Alege-le mai groase. Așa!... Să iai și mâine și poimăine, pân'o avea! Și, acum, du-te, fugi!... Să aibă!... Să le fie cald!...“

Și nu mai putu zice nimic. M'a împins spre ușă, era cu ochii plini de lacrimi. Ai fi crezut? Eu, nu! Am eșit prăpădit. N'am să-i uit niciodată ochii!... Dar glasul? „Să aibă!... Să le fie cald!...“ Par'că se rupse ceva într'insul. L'am auzit gemând, în urma mea, ca un taur. Strașnic om! Așa ceva, n'am mai văzut!... Strașnic om!

Și, Gheorghe Cărnă cutremurat încă de ceia ce vedea aidoma în amintirea lui proaspătă, amuți. După un răstimp, adaogă tainic:

— Și noi, noi care credeam că n'are inimă! Văzuși mă? Văzuși? Un boț cu ochi, un copil, să-i frângă inima! Să-l facă fleac, ca pe-o cărpă! Mare lucru și inima asta!... Mare lucru! Și-apoi, să plângă... el, om în toată firea, tare ca piatra!... Să știi, cumetre, că se schimbă lucrurile! Se schimbă!...

Și încrucișind brațele, rămase așa, cu ochii în para focului.

Flacăra, pâlăia ca o apă vie de colo-colo prin casă, punând pe chipuri și lucruri o amăgitoare lumină de vis.

Samovarul dăduse de mult în clocot. Acum cânta. Părea o droșcărie cu zurgălăi, ce vine de departe, foarte departe, și nu mai sosește.

Dar, cui îi mai ardea de samovar?

Udrea înmărmurit, privea în gol, țintă, pustiit de gânduri. Avea înfățișarea că nu aude. Că nu mai vrea să audă nimic. Se sculă, legă-

nându-se pe picioare, cu fața spre icoana Maicei Dnminuții; și făcu
cruce mare, și glasul-i tremură, murmurător:

— Mulțumescu-ți, ție, Doamne, că m'ai învrednicit și de minunea
asta!

Atunci, din fundul patului, sbucni un sughiț de plâns înăbușit.
Candela pălpâi, sfârâi, se aprinse parcă mai vie, însuflețind
ungherul ca o stea. Iar încăperea, aprofundându-se din nou în tăcere,
căpătă încetul cu încetul, ceva din taina, din cucernicia înălțătoare a
unei biserici, în urma unei slujbe.

A. MÂNDRU

Vorbe... vorbe... vorbe!...

(Serie nouă)

Ascund tutulor tainele mele. Dar oate mie însumi nu-mi ascund
nimic?

Ciudat... Oamenii capabili de cele mai mari platitudini au și cel
mai iritabil simț al demnității...

Un câine vrea să muște. Ii arunc o bucată de pâine. Și'n mine
urcă regretul că nu m'a văzut nimeni făcând gestul august: mi-ar ieși
vorba că am iaimă bună!...

Nu e prost numai cine n'are minte, dar și cel care pune prea
multă minte acolo unde nu trebuie...

Când mă doare o măsea, găsesc că știința medicală n'a făcut nici
un progres.

De ce până și'n fața unei primejdii comune, egală și pentru cel
tânăr ca și pentru cel bătrân, bătrânul are mai multă frică de moarte?

Amestecăm, printre virtuțile noastre și multe abilități.

Acelaș lucru, când îl fac eu, este diplomatie înaltă.
Când îl face vecinul — este o infamie.

Numai oamenii fericiți au dreptul să dea statură.

Când nu ești sigur dacă cineva este un om de geniu sau un
nebul, fil sigur că e un farsor.

Nu numai acțiunile, dar până și intențiunile noastre le găsim
superioare realizărilor celorlalți.

Cât mai dorești ceva, n'ai îmbătrânit.

Să nu proclamăm ratat pe nimeni cât n'a murit încă...

Caravana și câinii

I

Caravana trece și câinii lătrău.
Argatul apuse conducătorului de cămile:
— Stăpâne, îngăduie-mi să-i iau la goană!

II

Și câinii lătrău mereu...
Spăimântate de urletele lor, cămilele se opriră, scuturându-se
gata-gata să-și răstoarne încărcătura de marfă.
— Aveai dreptate, fătul meu! zise bătrânul.
„De la început trebuia să fărâșăm câteva măsele câinilor ăstora.
Câinii lătră, caravana se oprește.”

III

Ajutat de ucenic, bătrânul conducător de cămile luă la goană
haita și-o risipi, răsucind vânjos toiagul său de corn.
Cu fălcile însângerate, câinii se depărtară, lătrând mereu, mai
slab, aproape mieunând, ca pisicile.
Și caravana porni din nou la drum, spre orizontul albastru.

Morală?

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Câinii lătră, caravana trece, dar tot a pierdut câteva ceasuri din
drum..

VICTOR EFTIMIU

Privind un tablou Olandez

Vântul trage de ureche
Frunzele ne-astâmpărate.
Lângă-un car, mai la o parte,
Un copil se dă de-a-odura
Pe o rogojină veche.

Lenevos molanu-și linge
Laba, ca pe-o prăjitură;
Un câjel ascuns în șură
Galeș blana l-o privește
Și s'avântă ca o minge.

Spărlată, vrăblușă
Tușit din oala cu mâncare
Sus pe-o creangă foșniltoare
Și, acolo, ciufullită
Prinde-alene-a se da hușa.

În mocirlă grohăește
Scroafa naufragiată,
Iar pe dânsa, cecoșală,
Ca pe-un gheb roz de câmilă,
O putcană ciugulește.

O fetiță mică, mică
Râde de se prăpădește
— Zvon de zurgălăi ce crește —
De-un ștregar ce-o fugărește,
Se împiedică și pică.

El, ciudos, ochi-și astupă
Cu mânușe șgârlete;
Ca să-l treacă și s'o lerte,
Mîștica se mîșcă,
Mănele l-le desface
Și îl pupă.

ANONIM

MELOPEE

Lacrămile mele,
Ornamente fine,
Lacrămile mele
Le cunoști prea bine.

Visurile mele,
Flori pe ape line,
Visurile mele
Ce-ar fi fără tine?

Dorurile mele,
Agonii senine,
Dorurile mele
Ti-au rămas străine.

Versurile mele,
Flori dintre ruine,
Versurile mele
Toate-s pentru tine.

ALCHIMIE

Ce lege ne'nțealeasă!
Intr'un pahar cu sare de potasă,
Intr'o soluție murdară și opacă
Arunci un mic cristal, și totul e pe cale,
Treptat și lin să se prefacă
Intr'un pahar cu floare de cristale

In treacăt mi-ai zâmbit...
Și până dimineața mi-a'nflorit
In sufletu-mi trudit de inoială,
In tulburatu-mi suflet mi-a'nflorit,
O rece feerie siderală.

STANȚE

In mine — ași vrea să mă închid pe veci,
Ca într'un templu, — ascuns într'un pustiu,
Necercetat decât de lilieci...
Un templu părăsit ași vrea să fiu,
In mine vrând să mă închid pe veci

In templul vechiu cu negre ornamente,
Sub bolțile enorme și tăcute,
In negurile reci și somnolente
Durerile să-mi fie statui mute
Iar lacrimile fine ornamente.

CRONICA LITERARA

Lipsa de olfactivitate morală în literatură

— *Cu privire la numărul de Paște al Hienei* ¹⁾. —

Societatea românească, — prea tânără și prea neorganizată pentru noile forme ce a năzuit să și le adopte acum vre-o cincizeci de ani, — prezintă dese cazuri de *cecitate morală*.

Infirmitatea e radicală. — ințel moral se moștenește.

Societatea poate izola pe cel căruia îi lipsește, dar de îndreptat, — nu.

Mai există o altă infirmitate însă, care dacă nu este îngredită și îngrijită la timp, tinde să se transforme și să mărească umitor cazurile *cecității morale*: am putea-o califica: lipsa *olfactivității morale*.

După cum sunt indivizi cu desăvârșire lipsiți de simțul olfactiv, cari pot sta fără să se simtă rău lângă un cadavru în descompunere, — sunt și indivizi, cari nu numai că nu se simt rău, sufltește, dar urmând unui tainic îmbold, caută ei înșiși societatea indivizilor intrați în plină descompunere etică.

În sănătatea morală perfectă, ca și în sănătatea fizică, reacțiunile motrice sunt vii, sunt categorice; nici un compromis posibil: ascendenți reacțiunilor himice, sufletele se asociază sau se disociază după valoarea intrinsecă a energiilor ce le reprezintă. Există o simpatie sau antipatie atomică între indivizi ca și între corpuri. Inerția poate da naștere la *amestecuri hibride*; efervescența creației însă, numai la combinațiuni himice sau la grupări organice.

Ciudata împerecherea de nume, de pe coperta numărului de Paște al *Hienei*, ar putea directorul s'o scuze prin *talentul* celor înfierați de revolta cinstită a conștiinței acestei țări.

Dar... *trista scuză, slabă scuză!* Talentul nu-i o podoabă, ci o vocație socială, o *armă în mâna paznicului unei credințe sfinte*. Cine-i nebunul care s'ar însoți cu o hetairă, numai pentru simplu cuvânt că e... frumoasă?

Cum e cu puțință deci, ca d. Șeicaru, pe pieptul căruia strălucește decorația lui Mihai-Viteazul, — să nu aibă acest miros, această olfactivitate, care să-i dicteze instinctiv, că nu poate sta alături, vorbind mulțimei, cu acei cari îndemneau soldații la trădare, în vreme ce d-sa își punea în joc viața în slujba unei idei? — O faptă pune pe om într'o anumită ierarhie spirituală. Dar nu se gândește că tot faptul poate să-l scoboare de unde s'a suit?... Sunt apași, cari s'au distins și ei pe fronturile de luptă. Un camarad de arme, cu aceeași decorație ca a d-lui Șeicaru stă închis acum în temnița de la Severin pentru delapidare de bani publici. Oare yrea să coboare la rangul unui capriciu de-o minută, cece ar trebui să fie *expresia caracterului unei vieți întregi*?

Avem destui politiciani, cari au ciumat viața morală a acestei țări, oploșind sub girul moralei lor individuale, bande întregi de declassați sociali. Cel puțin noua generație, care se ridică să nu-i imiteze.

Altfel poți fi eroul a o mie de tupte dela Mărășești, — când în jurul decorației tale, desgropi cadavrele morale pe cari vrei să le pui în circulație, nu faci nici mai mult nici mai puțin decât ce-a făcut țiganul din poveste:

Ift mândnci biserică.

D. NANU

Nu cunosc numele d-lui P. Șeicaru de cât din josul unor articole pamfletare ale *Arenei* lui Hefter-Braudenstein.

Nu cunosc *Hiene*, decât de pe copertă. Că a putut ieși o revistă cu un astfel de titlu și într'o astfel de tendință văzută, e încă un semn al

1) În acest număr, d-nii Zaharia Bărsan, C. Sandu-Aldea, I. Minulescu, Ion Sân-Giorgiu, N. Davidescu, au colaborat alături de Argezi, Galațion.

decăderii spiritului public. Oricum, omul și opera n'au nici o legătură cu literatura. Nu intră deci într'o cronică literară decât prin spiritul de generalizare a d-lui D. Nanu, care a păstrat încă iluzii.

Există, în adevăr, o lipsă de olfactivitate morală. De mult, în politică. Mai de curând, în literatură. D. N. Iorga avea dreptate când spunea că suntem o țară în care nimeni nu se poate compromite.

Avem, conștiința adincă a acestei inmunități definitive. De aici cele mai fantastice împerecheri: suflete curate și mari alături de noroiul moral. Insuși caracterul rigid al d-lui Iorga se înmlădiase odinioară la zâmbete prietenești față de T. Arghezi, iar acum e într'o simpatie fățișe cu subamfletarii postarghezieni, care numai au nici scuza talentului. Teama de bărfire, demoralizează caracterele cele mai întregi...

Așa dar, promiscuitatea noastră morală este un fapt.

Trebue să-l constatăm și să-l înregistrăm ca pe un semn al vremii. Am protesta din adâncul conștiinței. Știm însă că ar fi zadarnic. Disoluția morală este un proces social, pe care nu-l poți stăvili numai cu vorba. Iată de ce nu ne rămâne, naivului poet D. Nanu, și mie, care sunt ceva mai sceptic, decât calea acestor platonice rânduri, când vedem lipsa de obiectivitate morală a unor scriitori cinstiți ce pot sta lângă putregaiul moral al lui Arghezi, Galaction, și Cocea.

E. LOVINESCU

CRONICA TEATRALA

Anestin

Cu Ion Anestin se stinge ultimul reprezentant al actorilor-luptători. Când a început el să joace teatru, mai toți întemeetorii teatrului românesc erau în viață. Pe-aiunci teatrul era încă o chemare; încă nu ajunsese o meserie rentabilă. Era vorba de-a introduce arta teatrală, de-a crea spectatori înțelegători... Poate că uneori, în loc de mult talent, aveau mai mult suflet, dar ce aveau, dădeau tot, fără să-și precupețească darurile...

Printre aceștia și-a făcut Ion Anestin începuturile. Aceeași însufleșire l'a aruncat și pe el în lumea închipuită a culiselor. Iar talentul l'a pus curând printre cei mai de seamă.

A jucat de toate, dramă, tragedii, comedii, operetă, chiar operă... Pe-atunci așa era. Și în toate și-a ținut locul cu cinste.

A colindat toată țara, cum făceau toți în vremea aceea. Deabia târziu, după ce s'au înființat societățile dramatice subvenționate, s'a oprit la Craiova.

Cu cât treceau însă anii, cu atât Anestin rămânea mai stingher în lumea și moravurile teatrele nouă. Piese, în care el și tovarășii lui de odinioară culegeau marile lor succese, dispăreau una câte una din repertoriul teatrelor; tovarășii înșiși se stingeau unul câte unul. Teatrul devenea încetul cu încetul ceace e astăzi. Cei modești, cei entuziaști rămân în urmă, ca niște ruine ale altor vremuri...

Când a ajuns la teatrul craiovean Gârleanu, atât de iubitor de trecutul românesc, a venit o nouă clipă de mulțumire pentru Anestin. Insufleșirea scriitorului-director l'a electrizat. Fusese unul din cei mai străluciți interpreți ai cântecelor lui Alexandri. Le învățase de la Millo și le jucase sub ochii autorului. Gârleanu i-a dat puțința să le reînviaze. „Barbu Lăutarul” a venit cu Anestin și la București.. Toate erau însă zadarnic. Cei îndrăgostiți de cupletele revistelor decoltate nu se mai pot încălzi cu cântecele bătrânului lăutar...

Laurii actoricești se vestejesc repede. Doar amintirea lor rămân pentru urmași. Cronicarul însă înseamnă pe cei ce au muncit pentru progresul culturii române. În cronică teatrului nostru munca și talentul lui Anestin i-au asigurat un loc de cinste.

L. REBREANU

CRONICA IDEILOR

Cugetările d-lui Lucian Blaga¹⁾

Ardealul e așteptat cu darurile sale. Bucuria Unirei nu putea veni singură. Avânturile clipei trebuiau să prindă corp și să se materializeze. Un ecou a pornit dela Sibiu și, curgând pe făgașurile Oltului, a cuprins întreaga țară. Răsunetul a fost puternic și călduros. Inteligențele cele mai neprimitoare s'au unit pentru a saluta cugetătorul și poetul întruniți în tânăruț ce publică două culegeri la Sibiu. Mare și fericită ocaziune. Am auzit numele d-lui Blaga înconjurând parterul Academiei. Asifel, îndrăzneala cugetărei și noulătea formei a căpătat dintr'odată drept de liberă petrecere și pe la noi.. Iar ceea ce n'a putut face câteva decenii de răsvrătire literară s'a împlinit într'o singură clipă de înțelegere fecundată prin entuziasm. Ardealul a început să-și dea roadele sale. Nimeni ne mai fiind nevoit să înnalțe în laude o producție ce nu putea fi egală cu perfecțiunea sa; nimeni, pe de altă parte, ne mai putând trece cu vederea un drept strigăt cu o mie de piepturi, calea moderațiunei și a bunei judecări ni se întinde nevedă înaintea. D-l Lucian Blaga publică o broșură de versuri și una de cugetări. Asupra acesteia din urmă ne vom opri. Pe cea dintâiu, disciplina paginei de față o lasă cronicarului literar.

Cugetările d-lui Lucian Blaga participă la marile curente ale gândirei moderne. O anumită predilecție mistică a vremii, energetismul lui Nietzsche, pragmatismul filosofilor noi sau umanismul mai vechiu al lui Goethe, — toate, toate câte peste deosebiri de sistem înseamnă o prejudecare a omului în sine, întreaga țesătură de perspective abstracte și de năzuințe morale ce-și încrucșează răsunetele în conștiința entuziasată a unui om de cultură modernă, se găsesc înregistrate în paginile pe cari d-l Blaga ni le oferă.

Spiritul modern a renunțat de mult la ambiția deșartă de a cunoaște și a explica totul. O mare parte din poezia și cugetarea timpului se întemeiază pe postulatul enigmei universale. Maeterlinck ne-a pribejuit, în tragice viziuni, aprehensiunea misterului ce ne înconjoară. Iar filosofia nouă cunoscând greutatea de a explica natura după formula mecanicistă, ne-a arătat cătă „contingență” există în procedeele sale. În spiritul acesta, d-l Blaga îndrăgește misterul: „Este oare ceva mai plin de înțeles, — ca neînțelesul?” În mijlocul Oceanului de nepătruns ființa noastră se înalță ca un răspuns la întrebările tuturor zărilor. Pentru filosofia pragmatistă, știința valorează cătă lesnicuine găsește sufletul nostru în ea. Adevărul, pentru matematicianul Poincaré, era numai o soluție comodă. Oprindu-se la astfel de isvoare d-l Blaga ne va spune:

„Cât de mult ne-am făcut din confort un principiu se vede și din aceea, că o ficțiune simplă ne pare mai adevărată decât un adevăr complicat” sau:

„Nouăzeci și nouă la sută dintre oameni nu iubesc nici minciuna și nici adevărul, ci viața întreagă mint și spun adevărul, după cum e mai comod, să facă una sau cealaltă”.

Mai mult, adevărul trebuie să exprime voința noastră tare și eroică. Latura aceasta extremă a pragmatismului general o formulează Nietzsche:

„Falsitatea unei judecări nu e pentru noi o obiecțiune împotriva acelei judecări. E vorba de a ști în ce măsură această judecată accelerează și conservă viața, menține și chiar desvoltă speța”. (*Dincolo de Bine și Rău*, af. 4).

¹⁾ *Pietre pentru tonajul meu*, Sibiu 1939.

Sub auspiciile marelui filosof și poet d-l Blaga va scrie:

(E vorba de credințe). „Ele se nasc cu tendința de a influența cu un „Wille zur Macht“, — în dosul lor întrezărim în totdeauna o voință sau un entuziasm, un raționalism practic sau un dor de a stăpâni — ca un rezort, care le susține și le dă tărie“.

Iar toate acestea, talmăcire a naturii prin om și, consecințe, drepturile personalității libere și originale. — le aflăm în doctrina poetică a lui Goethe:

„Nu poți să scoți din om decât ceea ce poartă în sine“ exclamase acesta în *Hermann și Dorothea*. Iar d-l Blaga se va întreba:

„Nu e eroic, să îți zidești din intern, în chip organic, icoana despre lume și viață?“

O asemenea personalitate își fixează idealul în activitate și drepturile noastre ni le merităm numai în măsura luptei. „Acela își merită libertatea, ne spune Goethe, care o cucerește în fiecare zi“. Apropiere isbitoare cu reflecțiunea d-lui Blaga:

„... Moralitatea pentru mine are valoare în primul rând prin aceea. că trebuie s'o *cucerim*, — în fiecare zi din nou“.

Astfel, d. Lucian Blaga ne dă o culegere de cugetări cari ne înfățișează numai răstrângerile și elaborările unui suflet în formațiune. Gândirea sa oscilează încă între un anumit misticism, doctrina puterii și umanismul lui Goethe. Nesiguranța provine tocmai din pricina faptului că sinteza definitivă nu s'a încheiat. Individualitatea autorului nostru nu s'a fixat încă într'o atitudine sigură și hotărâtă. Până la personalitate mai e o cale. Cartea sa ne vorbește însă de entuziasmul lecturilor sale, dar și de un suflet capabil să se recunoască în cugetarea altora. Călăuzit de un bun instinct, dl. Blaga și-a intitulat broșura: „Pietre pentru templul meu“. Avem *pietrele*; suntem în drept să așteptăm *edificiul*. Nu avem niciun motiv de a ne îndoi că edificiul va fi chiar un *templu*. luj / Central University Library Cluj

În ce privește forma în care cugetările d-lui Blaga — pe care îl cunoaștem și din poeziile sale ca un îndemânat al imaginei — ni se înfățișează, ea e adeseori nouă și sugestivă¹⁾. Uneori însă gândirea nelăsându-se prinsă în tiparele strânse și fășnioare ale aforismului, se perpetuează în lungimi și se întovărășește cu desvoltări cari fac slăbiciunea cea mai mare a volumului.

Salut totuși în cugetările d-lui Blaga un suflet și o preocupare pe care o știm și a noastră. Paginile cronice de față înseși și-au luat sarcina modestă de a actualiza, în o parte a conștiinței românești, unele din cele ce alcătuiesc podoaba morală a omului nou. Suntem, aci, în vechiul Regat, am cunoscut mai mulți dintre cei de peste munți, un mănunchiu crescut și pentru *alle* bucurii. Suntem o generație întreagă. Am crescut unul pentru altul și trebuie să ne regăsim. A avea conștiința și entuziasmul generației tale nu este doar tărâmul sigur pentru pasul călătorului, cerul de mângâieri și duhul de întărire dar însăși condiția desăvârșirii către care năzuiești. Numai actualizând virtualitățile timpului tău, poți ajunge până la *fine*.

Există un mare suflet european. Cerurile țării noastre s'au lărgit într'atâta că strălucirea lui devine o nevoie.

Suntem aproape un imperiu și ne trebuiesc zări imperiale.

Dacă înțeleg bine datorită generației tale noastre, ea mi se rezumă în lădina către marea cultură: realizarea locală a sufletului european.

TUDOR VIANU

1) Tonul în genere înalt ne face să regăsim unele exprimări cari sunt simple jocuri de cuvinte sau unele accente puțin fericite ca d. e. „Cu soarta se luptă omul ca după vorba aceea: când ea deasupra, când ei dedesubt...“

CRONICA ARTISTICA

Salonul sculptorilor români

Eforturile artistice reunite ale unei duzini și jumătate de sculptori au avut ca rezultat, înjghebarea unui vestibul și a unui interior de panopticon. Ca iluzia să fie completă, lipsește un singur lucru: pe sub draperiile pedestalelor să scârție mașinăria. Simplă scăpare din vedere probabil.

În sumedenia de busturi, grupuri, din ipsos și pământ, colorate în fel și chip, vești căuta în zadar *expresia* care să fie mărturia unei emoții de artist. Și poate că scârțâitul mașinăriei absentă, ne-ar fi provocat, un moment, această iluzie. Dela spoelile figurilor cu praf de bronz, trandafiriu sau azur—adoptate de unii sculptori—și până la întrebuintarea nuanței de „Gold-Cream” sau „Rouge électrique” ca la figurile de ceară din panopticon, nu mai e nevoie de mult curaj. Domnilor trebuie să știe că artistul e ținut să și dea seama de natura, de calitățile și proprietățile materialului în care sau cu care lucrează. Alegând pe unul sau altul, conform intențiilor sale artistice: duritatea bronzului, moliciunea sau transparența marmorei, substanța grasă a ipsosului, etc. devin atâtea auxiliare întru realizarea acestei intenții. Nu prin spoicli cu bronz cafeniu, roșu, verde, albastru, se contribuie cu ceva la obținerea unei impresii artistice: ipsosul rămâne ipsos, oricât l-ar boi d-lor. De ce să concureși artistic cu negustorii de „figuri artistice” confecționate pentru satisfacerea nevoilor estetice a mahalagiilor.

Salonul sculptorilor, pentru noi, e o decepție: ne bucurase ideea de-a vedea sculptura emancipată de rolul de mobilier pe care îl îndeplinea, până acum, în expozițiile noastre de artă când, însă, trebuie să vorbim de valoarea artistică a majorității operilor expuse, nu ne e posibil să articulăm decât un lung suspin. Într'adevăr ce se poate spune despre artiști cari nu cunosc marginile impuse meseriei lor, de restul staturii în genere, de materialul în care lucrează și mai ales de faptul de-a nu încălca domenii străine: ale picturii sau literaturii, de pildă.

Pictura și sculptura sunt arte, înainte de toate, *representative* iar nu *narrative*.

Un sculptor, la salon, ne înfățișează următoarea scenă de năvălă picturală: un car cu boi, încărcat cu cosciuge așezate transversal în trei rânduri, unele peste altele, boii îi conduce un soldat care — *heureuse trouvaille*— se proptește, în mers, de o cruce ca de un baston; un preot merge în fruntea convoiului care urcă o colină. Scena e reprezentată în figuri libere. Închipuiți-vă, acum, subiectul acesta tratat în mărime naturală. Rămâne să întrebăm pe când ne va da: „Funerariile Regelui Carol I”? Un mucalit ne șoptește la ureche „și cel puțin pe porțiunea dintre Palatul Regal și Ateneu”. Asemenea copilariei, în salonul sculptorilor, se găsec în abundență. O scenă, în sculptură, cu figuri libere, care se desfășoară în timp și spațiu nu se poate reprezenta. Cu greutate se poate în *bas-relief* care e punctul de trecere de la sculptură la pictură sau desen — și acolo însă ținând seama de relația liniilor de compoziție, conexe, care leagă figurile dispartate ale subiectului într'o unitate.

Când vreun sculptor al salonului ne înfățișează un grup de două sau trei figuri, dezastrul e complet.

Când zicem grup se înțelege o unitate fizică care închide în conul vizual toate părțile constitutive ale subiectului. Căci, pentru ca totul să fie o unitate, trebuie ca ochiul nostru să poată cu ușurință reuni diversele percepțiuni într'una singură. Sunt, aceste, condițiuni elementare, în artă. Vă sfidez să le puteți regăsi la Salon.

Un altul — care totuși trebuie numărat între cei care știu ceva meserie — ne înfățișează un „Grenadier rănit” într'un costum cochet

până'n detalii, trântit într'o poză languroasă care nu redă nici sentimentul acțiunii ce îndeplinește și nici pe cel al omului rănit, deci suferind. Lucrarea aceeași ca și bas-relieful d-sale, în marmoră sunt realizate cu sentimentul mandolinist de bărbierie.

„Valul” unui „mare sculptor” aruncă la mal, să zicem, o femeie și — în orice caz — ărta de răpă. „Valul” — dacă artistul are o intenție simbolică — ar trebui să imbrace o formă care în mod discret accentuează un contur feminin, ca linia lui ondulată să ne sugere: Nestatornicul, vesnicul schimbător al valului. Greșeală de concepție. Nudul femeiei ne șoptește numele lui St. Marceaux.

Dealțul intențiile simbolice, de esență literară sunt microbi epidemiei în sculptura dela Salon și se vădesc numai în titluri: „Lumina celui fără de lumină”, „Taina necunoscutului”, „Adolescența”, „Dor”, „Grija de mâine”, „Torța” etc. și nu ne înfățișează de cât ambiționi juvenile în luptă cu insuficiențele de tehnică, ale autorilor lor. Noi bucușii am renunța pentru a însemna un început în sculptura noastră, la acest extract abstract de ideologie ieftenă în schimbul unei existențe concrete a unor calități de meseriaș în arta sculpturii. Dacă acest lucru l-am fi putut constata de pe acum, dezastrul artistic al Salonului ar fi fost mai suportabil. Totuși conștiința nu ne lasă să părăsim locul sinistrului fără să scăpăm unele lucrări și unele urme ce sunt ale d-lor Stănescu, Boambă, Călinescu, Chiciu și Dimitriu-B.

O critică, aplicată, individual, e imposibilă; cele câteva cazuri au fost relevate numai, ca să illustreze impresia generală ce am suferit. De aceea vom așeza pe d-l Paciurea, aci, la o distanță respectabilă de Salonul sculptorilor, afirmând încăodată, cu respect, valoarea artistică a operelor și permițându-ne a lua cu împrumut titlul unei lucrări a d-sale, pentru caracterizarea suferinței încercate de senzibilitatea noastră: Supliciața.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

F. ȘIRATO

INSEMNARI

Adaos la „Democrația literară”. — În continuare la articolul „Democrația literară” mai dăm câteva noi citații documentare:

„Impresionistul” Lovinescu însă, această Jeană d'Arc a sexului nici slab nici tare, nu a îmbrăcat de când e el uniforma militară.

N'a putut să suferă tunica nici măcar la bal mascat.

De și cu proporțiile unui cal Troian, eroul a fost un veșnic scutit. Probabil a postit o lună înaintea zilei de recrutare pentru a apărea debil și fragil ca o libelulă antideluviană, probabil că'n ziua revizurii s'a bătut cu coatele de păreți pentru a avea pulsul precipitat.

Lucru cert este că pe când toată lumea și-a lăsat părinții și averea în voia Domnului, acest flacon de intelectualitate s'a refugiat la babei.

Dumnicile se ducea la biserică din Fălticeni să se roage pentru biruința oștilor noastre, și la eșire era mândru că-i cel mai voinic din bătrânele și moșnegii cu care fusese vecin de strănă.

Și pe când în zile de amarnică primejdie, fara a chemat subț steag pe copiii văduvelor, pe reftași, pe nevrâsnicii de 18 ani și pe bărbajii de 50, „criticul” își conserva în aer curat de vară, că'n spirit, virilitatea pe care astăzi o apleacă de-asupra pubertății colaboratorilor săi, după propriile-i mărturisiri.

Și ca încheiere:

„Și cu toate acestea „eroul” stă acasă, iar noi am fost nevoiți să aducem catări dela Salonice”.

Aceste fraze sunt scoase dintr'o revistă intitulată „Insemnări”, la care se adaugă și epitetul de „literare”. Sunt semnate de d. Demostene Botz — care a ajuns, în

sfârșit, cu totul Botez și de loc Demostene. E încă unul din cei sosiți în literatură cu tramvaiul comunal. Și, judecând după greutatea gândirii și a stilului, cred că a încăput în același bilet de zece bani cu care a sosit și d. Topârceanu. Trăim în vremuri de economie. L.

Profesori-scriitori. — La examenul de capacitate al profesorilor de limba română, care a avut loc în cursul unei trecute, au reușit următorii scriitori: Al. T. Stamatiad, Eugeniu Speranția, I. M. Rașcu, Mihail Cruceanu, Dragoș Protopopescu, Romulus Cioflec.

Inmormântarea lui Anestiu. — Un moment impresionant a fost ceremonia înmormântării bătrânului artist I. Anestiu, la Craiova.

La scoaterea sicriului din casă elevele școlii profesionale i-au acoperit sicriul cu flori. A urmat apoi defilarea convoiului funebru pe principalele strade ale orașului. S'a vorbit la biserică, la teatru, la cimitir și la câteva răspântii...: un public înfrigurat solicita pe artistul care părăsise definitiv scena. Apoi sicriul a fost coborât. Cum ceremonia se prelungea prea mult și cum se era grăbea pe unii din însoțitorii convoiului către poarta cimitirului, aceștia au auzit, din urmă, cântecul preferat al artistului — Eu sunt Barbu Lăutarul — răsunând din câteva viori aduse acolo ca un delicat omagiu.

Cu aceasta ceremonia a luat sfârșit.

Hiena. — Ce s'a făcut *Hiena*? *Hiena* (publicație săptămânală) care socotea că pestilența atmosferei noastre publice trebuie încă adăugată cu miasmele stărvurilor... Un om politic și-a plătit câțiva mercenari — și, „directorii“ *Hienei* înfișându-și călimarul și pana respectivă în brâu — întocmai ca scribii vechilor cântelării fanariote — au pornit pe drumurile albe ale Bucovinei. Bucovina este o țară în care oamenii sănătoși respiră duhul întăritor al pădurilor.

Se spune că *Hiena* va reappare la Cernăuți...

Moartea lui Sp. C. Hasnaș. — ...Și Spiru C. Hasnaș. La Tg.-Jiu a murit scriitorul pe care cetitorii îl aflau, limpede și sigur, în paginile revistei „Flacăra”. A făcut studii frumoase, a cunoscut succese făgăduitoare în publicistică, a aspirat și a obosit. Era mic de statură, blond și palid. În toamna din urmă, flacăra din lăuntru s'a răsucit și a început să pâlpare. A acoperit-o cu mâinile și, vroid s'o păstreze, a purtat-o la câteva sute de metri deasupra mării. Dar cu primăvara, feștila care arsesse până la rădăcină, s'a risipit într'un fum subțire.

Presa ne-a adus la cunoștință moartea sa.

Revistele de azi. — Știți câte reviste apar? Nu mai puțin de treizeci. Spun: *treizeci*...

Mă prind că la aceasta nu v'ați așteptat.

Noaptea de Decembrie și alte câteva traduceri de Constanța N. Eremie. „de ici, de colo adunate și pe limba noastră date”. — Modul cum se fac la noi traduceri, atât cele în proză cât și cele în versuri, poate forma subiectul unei cronici cu mult mai vaste; nu atât prin diversitatea de cauze și efecte, care ar necesita un studiu amănunțit, cât prin marea importanță ce prezintă o atare chestiune pentru orice literatură tânără în general, și pentru a noastră, în special. Zic a noastră, în special, pentru că noi avem cele mai puține traduceri — și nu dintre cele mai bine făcute...

„Traduttore, traditore”, spune aforismul italianesc. Dar asta nu va de loc să zică — cum se vede c'o cred mulți dintre traducătorii noștri — că traducătorul trebuie să colaboreze cu autorul. Traducătorul e un trădător, pentru că el va turna opera cuiva într'un tipar ce va purta urma personalității sale. Și acest lucru nu e un defect ci o calitate. O traducere e bună atunci când concepția autorului e trecută prin suflul traducătorului — bine înțeles, fără ca spiritul și forma traduce-

rii să se depărteze prea mult de-a originalului.

Traducerile d-nei Eremie nu ne mulțimesc. Mai întâi, modul acesta de a traduce din douăzeci de poezii câte o poezie, nu l găsim nemerit. Și-apoi, nu numai că nu vedem acea urmă a personalității traducătoarei, dar d-sa a desbrăcat bucățile traduse de haina poeziei. Să luăm, de pildă, o strofă oarecare din *Nuit de décembre* a lui Musset:

*Qui donc es-tu, spectre de ma jeunesse,
Pelerin que rien n'a lassé ?
Dis-moi pourquoi je te trouve sans cesse
Assis dans l'ombre où j'ai passé ?
Qui donc es-tu, visiteur solitaire,
Hôte assidu de mes douleurs ?
Qu-as tu donc fait pour me suivre sur terre,
Qui donc es-tu, qui donc es-tu, mon frère,
Qui n'apparais qu'au jour des pleurs ?*

Acum în traducerea d-nei Eremie:

*Ci spune-mi cine ești, neobosită
Și credincioasă arătare !
De ce în totdeauna neclintită
Apari în umbra mea ? Ești oare
Ursită'n lume ca să'mi fii mereu
Tovarăș numa'n zile grele ?
Ci spune-mi cine ești, să știu și eu,
O! frate care-ai în drumul meu
Odat'cu lacrămile mele !*

Unde sunt imaginile atât de poetice, atât de sugestive: „spectre de ma jeunesse”, „pelerin que rien n'a lassé”, „hôte assidu de mes douleurs”... etc.? Și-apoi, în prima parte a poeziei, strofele lui Musset au șase versuri, iar în traducere șapte.

Mai putem oare recunoaște pe Verlaine, într'o strofă ca aceasta:

*Tu, acum, din femeie mi-ai făcut
Un stăpân atot puternic și tiranic,
Totuș blând și-atât de prefăcut
Ca s'ajungă la cutare scop
[satanic...?]*

Ceva mai bine sunt traduse câteva fabule din La Fontaine.

În general, o intenție lăudabilă — și-atâta tot... V. M.

Destinée mystique. II. Poésies diverses par D. Cuclin. — D. Cuclin dă la iveală acest al doilea

volum din opera d-sale *Destinée mystique*. Ne mai promite — tot din aceeași operă — un volum de sonete, unul de satire, unul de poeme și o comedie într'un act în versuri: *Arlequin poète*. După cum vedem, o activitate literară remarcabilă.

Volumul de față prezintă o serie de poezii, împărțite în diverse cicluri: *Nocturnes, Triptyques, Visions, Souvenirs*, etc. Sunt mai toate poezii cerebrale, învăluite într'o atmosferă furtunoasă: aci ele ne par cu totul obscure, aci surprindem scânteeri cari le luminează, ca un fulger scurt ce ar da — pentru o clipă — unei nopți cu furtună lumina zilei. Pentru exemplificarea acestei cerebralități putem cita oricare din poezii. De ex:

*Mon âme, as-tu si peur du creux de
l'existence ?
Plus que l'Enfer tu hais le Bien, en proie
[au vent].
Enivre-toi, délire, et meurs-mais dans la
Danse :
Triompher de la mort, c'est périr, en vivant.*

*Te disondre au plus tôt, soit ; et je'n
[conviens] :
Ainsi que l'Univers, Dieu vit de vanité :
Mais, avant de bannir l'effroyable Cité,
Vis — et conquiers le droit d'anéantir
[la Vie...]*

*Mais Vivre, c'est un pacte avec l'Eternité
[Mon âme... pag. 33]*

În unele găsim tablouri sugestive. Citez din *La Nuit* (pag. 24):

*Son immense manteau, froid, s'était
[accroché
Au Zénith, l'Univers plongeait dans le silence
Et l'homme, veillant seul, connaît
[effarouché,
Le charme d'un tombeau grand comme
l'Existence.*

De remarcă de-asemeni unele virtuozități de formă, ca în *Balade de l'orage*, unde avem *trezeci și șapte* de rime în *age*.

Așteptăm celelalte volume, ca să putem fixa definitiv caracterele operei D-lui Cuclin.

V. M.

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „UNIVERSALA“

== IANCU IONESCU, S-sori ==

BUCUREȘTI - STR. COVACI, 14 - BUCUREȘTI

În al căror atelier se tipărește ziarul
„Rampa“ și revista „Sburătorul“, se recomandă
pentru tipărire, cu cea mai mare acura-
teță, de:

**ZIARE COTIDIANE, REVISTE PERIO-
DICE, BROȘURI, CĂRȚI ȘCOLARE
ȘI LITERARE, ETC.**

BCU Cluj - Central University Library Cluj
Specialitate în lucrări mercantile, precum :

Bilanțuri, Registre comerciale și pentru au-
torități, Dări de seamă, Facturi, Etichete,
Invitațiuni pentru logodnă și cunu-
nie, Anunțuri mortuare, Cărți
de vizită, etc.

Mare Atelier de legătorie

Înzestrat cu toate mașinile necesare pentru con-
fecționarea lucrărilor de specialitate
în această ramură

A apărut No. 5 din

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Cu următorul sumar :

- Linia Siretului . . . . . *E. Lovinescu*
Pe mormântul lui Verhaeren
(poezie). . . . . *Elena Farago*
Catastrofa (nuvelă din războiul
Românilor din Ardeal). . . . . *L. Rebreanu*
Teatrul prizonierilor români în
Helmstedt } *D. Nanu*
Anul 1918 (scenetă dramatică în
versuri) . . . . . }
Gligore Ghica și comediații
(nuvelă). . . . . *Victor Eftimiu*
Agonie în cimitir (poezie). . . . . *Alexandrina Scurtu*
Din Calvarul nostru (Flămânziții,
Bătrânii). . . . . *G. Cair*
Mișcarea dramatică: Hangioaica
și Ursuz, dar bun . . . . . *E. Lovinescu*
Documentele vremii: Un basarabean unionist, Luptele dela
Olt.

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 3